

A pályázatokat a Palóc Társaság Kölcsey Himnusza megszületésének évfordulója alkalmából hirdeti meg, ezért ez eredményhirdetésre most is a *Magyar Kultúra Napjának* közlésében, ez alkalommal január 20-án került sor a *Magyar Kultúra Alapítvány* budapesti székházában. A pályázók mintegy harmada vett részt személyesen – szüleikkel, tanáraikkal – az ünnepségen, ahol *Urbán Aladár* tanár úr, a Palóc Társaság elnöke és *Kolczonay Katalin* egyetemi oktató, a zsűri vezetője méltatta a diákok munkáját. Kiemelték a dolgozatokban szereplő magvas gondolatokat, a stílus szépségét, különösképpen pedig a fiatalok szülőföldjük iránti érdeklődését, szeretetét, a magyarság sorkérdéseivel kapcsolatos felelősségteljes gondolkodását.

Tizenöt civil szervezet – köztük a Honismereti Szövetség –, intézmény és magánszemély által összedott jutalmakkal (nyári táborozás, folyóirat-előfizetés, könyvek stb.) díjazták a fiatalok munkáját. Az ünnephez méltó megjelenésű diákok megindítóan szép részleteket olvastak fel dolgozataikból, bizonyítva, hogy elhamarkodottan ítélnék azok, akik úgy általában beszélnek a fiatalok érdektelenségéről és értéktelenségéről. A mai magyar fiatalokban is ott van a talentum fényes aránya, csak legyen, aki előhívja, kibányássza belőlük. Mint egy ilyen pályázati lehetőség, aminek híre sajnos kevesekhez jutott el, de ahová elért, ott eredményes volt.

A Palóc Társaság nemzetismereti pályázatának sikere azonban nem csak a diákoké. Teljesítményükben ott van – képletesen vagy valóságosan – az értékrendjüket megalapozó család, valamint az érdeklődésüket irányító tanárok munkája is.

Isten áldása legyen mindannyiukon!

Halász Péter

In memoriam

Kisfalusi János

2007. február 1-én helyeztük végső nyugalomra Kisfalusi Jánost, c. görögkatolikus esperest. Egész hosszú, 87 esztendeig tartó életét otthoni környezetben, a Csereháton töltötte. A vidék apró falvainak, lakosainak, szokásainak kiváló ismerője volt. Már 40 évvel ezelőtt figyelmeztetett a táj elnéptelenedésének, a falvak előregedésének, ahogyan ő fogalmazott: „... a Cserehát végső pusztulásának” veszélyére. A „végeken” őt állva prédikációival erősítette, írásaiban védelmezte a még falujukban maradt embereket, főleg az öregeket, mert a fiatalja – munkát keresve – elvándorolt falujából.

Próbálta elősegíteni a legelmaradottabb réteg – a cigányság – lehetséges felzárkózását. Rakacán (ma nagyobbként cigánylakta falu) szolgált 34 évig. Nyolc papot nevelt ebből a kis faluból. Gyűjtögette és kutatta a környező apró falvak írásos emlékeit, regéit. Mondáit és vallási szokásait. Ezeket feldolgozva megjelentette. Összesen 18 könyve látott napvilágot saját költségén, némelyik több kiadást is megért. Tartalmilag főleg vallási bcállítottságúak, és a környék hívő népének vallási népszokásait mutatják be. *Ünnepi népszokások a Keleti Egyházban* – a *Fallósküti Mária-kápolna* című, három kiadást megért könyve a környékbeli búcsújárók népi énekeit, vagy a cserehádi földművesek hitvilágát (Isten és a Szűzanya a földműves életében). Összegyűjtötte és kiadta a környező falvakban még meglévő *Betlehemes és pásztortjátékokat*, ellátva kísérő szöveggel: miért éppen úgy játszóak, miért éppen úgy mondják.

Kiemelkedő falukutató munkája *A védett Cserehát* (2001) és *A szép Cserehát* (2002). (Olyan apró falvak történetét írja le ezekben a könyvekben, amelyek az északi dombháton „még” vannak, de amelyekről a legtöbb ember azt sem tudja, hogy léteznek. Múltjuk a levéltárak sárga lapjain van feljegyezve, de a közelmúltbeli történetüket is csak idős emberek ismerik.

Egyik könyvében így ír magáról: „A nép között születtem. Itt nőttem fel és itt életem le az életemet. Úgy írom le, ahogy a nép látja és érzi – a tiszta valóságot”. Bátor, ha kellett szókimondó ember volt, ezért a múlt rendszer alatt a rendőrség figyelemmel kísérte – bár semmi vádat nem tudtak rábizonyítani. Ötvennél több néprajzi pályázatot küldött be. Miskolcon Istvánffy Gyula-díjat nyert. A 2000. jubileumi évben elsők között kapta meg a *Magyar Kultúra Lovagja* kitüntetést „A magyar néprajzi hagyományok gyűjtéséért és fejlesztéséért”.

Még idős korában is szolgálta a viszlói görögkatolikus híveket. Udvarának kapuja, házának ajtaja és nagy szíve mindenki előtt és mindig nyitva volt. Mindenkit szeretettel fogadott, örült örömeiknek és

vigasztalta őket bánataikban. Akinek szüksége volt segítségre, erejéhez mérten segített neki. Ő rendelte éveken keresztül számomra is a Honismeretet, mert Szlovákiában nem lehetett előfizetni. Aztán kézen-közön, néha jókora késéssel, a határon át, de minden szám hozzám került.

Végezetül egy részletet idézek Gy. Horváth László ref. lelkes barátjának verséből, amit a temetésére írt és mindennél többet mond róla.

(...)

*Jöttek vigaszért hozzá hívők, pogányok,
Katolikusok, protestánsok, hitetlenek,
Magyarok, tótok és cigányok,
Boldog, vagy megtört emberek.*

*Isten szavának vigaszát megadni,
Ő még éjjel sem volt fáradt sem álmos,
Emlékünkben így fog megmaradni,
Az Ember: viszlói Kisfalusi János!*

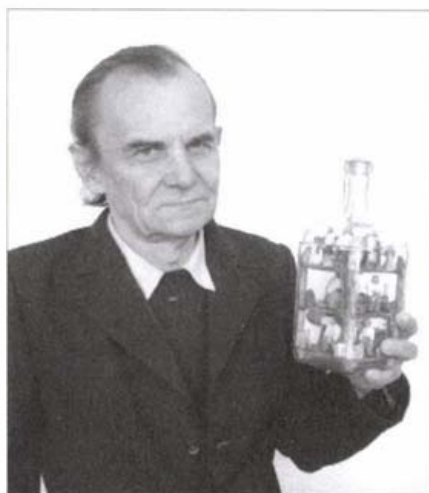
Boldog nyugalmat adjon Neked Urunk, nekünk pedig köztünk örök emléket Rólad.

Szilágyi László

Viktor Gyula (1933–2007)

2007. december 17-én súlyos betegség következtében elhunyt *Viktor Gyula* okleveles könyvtáros, *Istvánffy-díjas* néprajzkutató, a bányászati hagyományok gyűjtésének és feldolgozásának országos hírű szakembere.

1933. június 17-én született *Alsótelekesen*, de családjával még gyermekkorában átköltözött a közeli *Rudabányára*, haláláig itt élt és dolgozott. Szülei: *Viktor József* (eredetileg falusi kovácmester *Alsótelekesen*, majd 1937-től a rudabányai vasércbánya dolgozója) és *Nemes Erzsébet* voltak. Elemi iskolai tanulmányai után a bányászgyerekek korabeli életpályájára készült: Miskolcon villanszerelő szakmát szerzett, és 1949-ben a rudabányai vasércbányánál helyezkedett el. 1954-ben házasságot kötött *Kerepesi Piroskával*. Négy gyermekük született: *Katalin, Gyula, Anett* és *Zita*.

Viktor Gyula,
kezeben általa készített türeleműveg
(Kovácsné Fendrik Zsuzsa felvétele,
2005. november 17.)

Egy váratlan üzemi baleset és más egészségügyi problémái miatt azonban hamarosan új mederbe terelődött a sorsa: leszázalékolták, ezért csak könnyebb munkát vállalhatott. Mivel feleségével együtt már az 1950-es évek közepén bekapcsolódott a helyi kulturális és közéletbe, 1956-ban a bányász szakszervezeti könyvtár vezetését bízták rá. A következő években folyamatosan képezte magát: leérettségizett, majd előbb főiskolai, később egyetemi szintű könyvtárosi diplomát szerzett Budapesten. Kereken negyven évig, 1996-ban történt nyugdíjazásáig állt a nagy múltú és jó hírű rudabányai könyvtár élén. Felesége 1992-ben elhunyt, ő maga 1996-ban súlyos szív-műtéten esett át. Ez a két szomorú körülmény beárnyékolta életének utolsó másfél évtizedét.

Hivatali feladatai mellett az 1950-es évek végén színjátszócsoporthoz és irodalmi színpadot szervezett, színházi és egyéb előadásokat rendezett, s ezekben gyakran szereplőként is fellépett. Nagyszínházakba való darabokat is színpadra vitt (*A köszívű ember fiait*, *Scapin furfangjai* stb.), amelyekhez a díszleteket saját maguk készítették, a jelmezeket pedig a miskolci kölcsönzöböl szereztek be. Említést érdemel, hogy a ruda-

bányai színjátszók között kezdődött a később világhírvé vált citeraművész, *Pribojszky Mátvás* pályafutása.

Akkoriban a műkedvelő együttesek színvonalas műsorok híján voltak, ezért *Viktor Gyula* a különböző alkalmakra megpróbált a helyi viszonyokhoz illő forgatókönyveket összeállítani. Így indult meg később kiteljesedő sokoldalú irodalmi és helyismereti-néprajzi munkássága, ami a nevét széles körben ismertté tette.

Első próbálkozásait – rövid hírek, tudósítások a bánya és a település életéből – a *Vasérbánya*-s című sokszorosított üzemi lap közölte 1963–1965-ben. Később a szépirodalommal is megpróbálkozott: elsősorban verseket és – kislányai inspirálására – meséket írt, ezek a megyei és országos lapokban láttak napvilágot az 1970–1980-as években (*Észak-Magyarország, Nők Lapja, Családi Lap, Képes Újság, Kisdobos* stb.)

A helyi bányász hagyományok iránti érdeklődése korán felébredt, s mivel neki is a bányászsors jutott osztályrészül, gyermekkorától alkalma volt megfigyelni szokásaikat, életmódjukat, munkájukat. A látottakat, hallottakat elraktározta emlékezetében, hogy azután felelevenítse és leírásaiban megörökítse azokat. A különböző néprajzi gyűjtőpályázatokon sorra elismeréseket kaptak beküldött anyagai, míg végül 1983-ban a *Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság Istvánffy-díjjal* jutalmazta néprajzkutatói munkásságát. Rendszeres szerzője volt a *Szülőföldünk...* című megyei honismereti kiadványnak, valamint a Budapesten kiadott vállalati újságnak, az *Érc- és Ásványbányász*-nak. Ezek mellett más lapokban is megjelentek a bányászattal kapcsolatos néprajzi és művelődéstörténeti írásai. Az 1960-as évek végétől arra is gondot fordított, hogy a lakóhelyére vonatkozó könyveket, tanulmányokat és cikkeket gyűjtse és feldolgozza: több bibliográfiai összeállítás tanúskodik erről. 1987-től (1989-ig – könyvtárvezetői teendői mellett – a rudabányai *Érc- és Ásványbányászati Múzeum* igazgatója volt).

Viktor Gyulát nem csak kiemelkedő szellemi képességek jellemezték, hanem rendkívüli közügyességel is rendelkezett: intarziákat, fatáragásokat készített, jól rajzolt és festett, olyannyira, hogy írásait sokszor maga illusztrálta. Ilyen irányú tehetségének csúcsát a bányász türeleműveg-készítés jelentette. Ennek a különleges díszlángnak a kultusza Magyarországon már csaknem feledésbe merült, amikor a rudabányai múzeumban látott régi darab, valamint a szakirodalomban olvasottak hatására 1982-ben megpróbálkozott egy türeleműveget „előállítani”. A kísérlet nagyszerűen sikerült, ezután sorra születtek az újabb és újabb, változatos formájú és tartalmú üvegek, amelyeket a hazai és főként a külföldi gyűjtők mindenfelé eljuttattak. Hamarosan európai hírnévre tett szert ezzel a tevékenységével. Huszonöt év alatt több száz üveg került ki a kezéből. Sok hazai és külföldi múzeum, valamint számtalan magángyűjtemény örzi palackba zárt alkotásait. A németországi *Dinkslagenben* állandó kiállításon láthatók művei. Könyvekben, folyóiratokban, újságokban is gyakran írtak róluk.

Viktor Gyula sokirányú, színvonalas munkásságával hírnevet szerzett nem csak magának, hanem szeretett lakóhelyének is. Évtizedeken keresztül az egyedüli krónikása volt a rudabányai bányász hagyományoknak, amik nélküle már régen a feledés homályába veszttek volna. Ezt a feladatot belső indítatásból, önzetlenül, mindenfajta segítség, támogatás nélkül végezte. Sajnos az efféle tevékenység a vidéki, s különösen a bányatelepi környezetben nem keltett különösebb figyelmet, így szűkebb pátriájában ő sem részesült olyan megbecsülésben, amilyen kijárt volna neki. Utolsó éveit visszavonultan, egyedül, betegségekkel küszködve volt kénytelen leélni. Ilyen körülmények között már nem volt kedve és lehetősége rendszeres alkotómunkát kifejtetni – ki tudja, mit vitt magával a túlvilágra...

Viktor Gyula hamvait 2007. november 21-én helyezték örök nyugalomra a rudabányai katolikus temetőben. Emléke sokáig fog élni mindazokban, akik ismerték és tisztelték, nyomtatásban megjelent munkái és az ország különböző múzeumaiban, tudományos intézményeiben őrzött kéziratai pedig örökre fenntartják a nevét.

Hulobás Sándor

